

**En ny renskötellagstiftning - det samiska
folkets rätt till renskötsel, jakt och fiske**

N 2021:02

Huvudsekreterare

Lisa Englund Krafft

08-405 81 92

0702-89 09 67

lisa.englund.krafft@regeringskansliet.se

PM 4 – Girjasdomen och dess betydelse för kommitténs uppdrag

Innehåll

1. Utredningens direktiv	2
2. Bakgrund till målet	3
3. Högsta domstolens domslut.....	4
4. Högsta domstolen om rätt till upplåtelser av jakt och fiske.....	5
4.1 Rätt till jakt och fiske	5
4.1.1 Upparbetande av rättigheter med stöd av urminnes hävd	5
4.1.2 Upphörande av en rättighet grundad på urminnes hävd.....	8
4.2 Befogenhet att upplåta jakt och fiske	9
4.2.1 Upplåtelser vid ensam jakt- och fiskerätt.....	9
4.2.2 Upplåtelser vid konkurrerande markanvändning	10
5. Högsta domstolen om bevisfrågor	11
5.1.1 Vilka krav kan ställas på bevisningen?.....	11
5.1.2 Hur ska bevisningen värderas?.....	12
6. Högsta domstolens bedömning.....	14
6.1 En upplåtelserätt grundad på urminnes hävd vid mitten av 1700-talet. 14	
6.2 Staten har inte därefter agerat så att rätten har upphört.....	15
6.3 Rätten att upplåta jakt och fiske tillkommer samebyn	15
6.4 Kort om innebörden av att inneha en rätt grundad på urminnes hävd. 15	
7. Något om hur kommittén kan förhålla sig till Högsta domstolens dom och underlag för domen	16

1. Utredningens direktiv

Inom ramen för kommitténs första delbetänkande har kommittén att bedöma samebyarnas rätt att upplåta jakt och fiske på mark som står under statens omedelbara disposition. Prövningen ska göras i förhållande dels till åretruntmarkerna, dels till vinterbetesmarkerna ovanför lappmarksgränsen (för beskrivning av marker, se PM 2).

Prövningen ska styras av slutsatserna i den s.k. Girjasdomen. I denna dom bedömdes Girjas sameby på grund av urminnes hävd ha ensamrätt i förhållande till staten att upplåta småviltsjakt och fiske på mark under statens omedelbara disposition.

Domen, som alltså har direkt betydelse för kommitténs arbete, sammanfattas nedan.

Promemorian avslutas med några ord om hur sekretariatet på ett översiktligt plan bedömer att kommittén utifrån Högsta domstolens dom kan lägga upp sitt arbete.

2. Bakgrund till målet

Girjas sameby är en fjällsameby i Gällivare kommun. Byns åretruntmarker sträcker sig från odlingsgränsen i öst till norska gränsen i väst. Området står i huvudsak under statens omedelbara disposition genom Statens Fastighetsverk (SFV).

År 2009 väckte Girjas sameby talan mot staten för prövning av vem som har rätten till upplåtelser av småviltsjakt och fiske på samebyns område.

Från samiskt håll hade inställningen länge varit att upplåtelse av jakt och fiske tillkommer samerna ensamma. Stämningen utgjorde också en reaktion på 1993 års fjälljaks- och fjällfiskereform. Genom denna reform avreglerades tillståndsplikten för småviltsjakt och fiske och utgångspunkten blev i stället att jakt och fiske i fjällområdet är tillåtet så länge det kan ske utan att någon olägenhet av betydelse uppkommer för rennäringen. Tidigare ansökningsförfaranden avskaffades och det blev fritt att köpa dygns- och årskort i praktiskt taget hela det svenska fjällområdet, med undantag för nationalparkerna. Reformen mötte kraftig kritik från samebyarna och samiska organisationer, bl.a. med hänvisning till att reformen orsakar ökade störningar för renhjordarna, mindre kontroll över var det jagas och att den minskar samebymedlemmarnas möjligheter till försörjning genom egen småviltsjakt.

Svenska Samernas Riksförbund (SSR) bistod Girjas sameby under processen.

Staten företräddes av Justitiekanslern.

Både tingsrätten och hovrätten förklarade att Girjas sameby på sitt område hade bättre rätt än staten till småviltsjakt och fiske. Hovrätten avslag dock samebyns begäran om att utan samtycke av staten få sköta upplåtelseerna. Hovrättens dom överklagades till Högsta domstolen som meddelade prövningstillstånd.

3. Högsta domstolens domslut

Huvudfrågorna i målet

I målet var de huvudfrågor som Högsta domstolen hade att bedöma följande.

1. Ger rennärlingslagen Girjas sameby rätt att upplåta småviltsjakt och fiske på samebyns åretruntmarker?
2. Har Girjas sameby annars rätt att upplåta småviltsjakt och fiske inom åretruntmarkerna som en följd av urminnes hävd eller sedvana?
3. Är denna rätt i så fall exklusiv i förhållande till staten?

Högsta domstolens domslut

Högsta domstolens domslut innebar följande.

1. Rennärlingslagen ger inte Girjas sameby rätt att upplåta småviltsjakt och fiske.
2. Däremot följer en sådan rätt av urminnes hävd.
3. Upplåtelserätten tillkommer samebyn ensam. Staten har alltså inte rätt att jämte samebyn upplåta jakt och fiske.

Enigt domslut men skiljaktiga meningar beträffande tolkningen av rennärlingslagen

Högsta domstolen var enig i sitt domslut i frågan om exklusiv upplåtelserätt grundad på urminnes hävd (punkten 2 ovan).

Två av fem justitieråd menade dock att en ensamrätt för Girjas sameby att upplåta småviltsjakt och fiske även följer redan av rennärlingslagen (punkten 1 ovan).

4. Högsta domstolen om rätt till upplåtelser av jakt och fiske

Vid bedömningen av om samebyar på grund av urminnes hävd har rätt att upplåta jakt och fiske har kommittén alltså att ta sin utgångspunkt i Högsta domstolens dom i Girjasålet.

I sina domskäl anvisar Högsta domstolen vilka omständigheter som har betydelse för en sådan prövning.

Nedan sammanfattas några centrala delar i Högsta domstolens dom.

4.1 Rätt till jakt och fiske

4.1.1 Upparbetande av rättigheter med stöd av urminnes hävd

Högsta domstolens majoritet har alltså konstaterat att någon rätt för samebyn att upplåta jakt och fiske inte följer av rennäringslagen. Den första förutsättningen för en rätt till upplåtelser är därför att det har upparbetats en rätt på grund av urminnes hävd eller sedvana.

Högsta domstolen om urminnes hävd i allmänhet

Högsta domstolen har i denna del gjort ett antal allmänna uttalanden om urminnes hävd. Dessa kan sammanfattas enligt följande.

- Urminnes hävd förutsätter i princip att någon har brukat och besuttit marken under längre tid (minst 90 år) utan att detta har ifrågasatts av någon annan.¹
- Bruket ska i princip avse ett bestämt avgränsat område och vara av viss kontinuitet och intensitet.²

Högsta domstolen om urminnes hävd särskilt i förhållande till urfolket samers anspråk på markutnyttjande

Högsta domstolen har dock också gjort ett antal uttalanden som rör urminnes hävd i förhållande särskilt till urfolket samers anspråk på markutnyttjande som kommer vara av betydelse för kommitténs arbete.

I denna del kan Högsta domstolens uttalanden sammanfattas enligt följande.

¹ Se p. 140 i Girjasdomen (NJA 2020 s. 3)

² Se a.a. p. 140

- Förutsättningarna för urminnes hävd bör utformas på ett sätt som ger utrymme för en friare bedömning för att möjligheten att göra gällande sådan hävd inte bara ska bli teoretisk.³ Ett särskilt skäl för detta är att det ger bättre möjligheter att tillgodose de legitima anspråk på markutnyttjande som samerna som urfolk kan ha.⁴
- En sådan friare bedömning ska göras med utgångspunkt i hur renskötsel faktiskt bedrivs och med beaktande av dess särdrag, t.ex. de långa förflyttningar som ingår i renskötseln samt de biologiska och vädermässiga förhållanden som påverkar renarnas vandringsmönster.⁵ Detta har relevans även för jakten och fisket eftersom dessa har en nära anknytning till renskötseln, bl.a. på så vis att jakten eller fisket vanligen har utövats i samband med de förflyttningar som renskötseln nödvändiggör.⁶
- Den jakt och det fiske som har bedrivits i anslutning till renskötseln kan därför grunda en rätt även om graden av nyttjandet är förhållandevis extensivt och omfattar ett vidsträckt område. Det förutsätter dock att jakten och fisket i någon mening har varit återkommande.⁷
- En frånvaro av protester kan tolkas som att besittningen av ett område har godtagits. Ett sådant kriterium är naturligt att ställa upp när det är fråga om befolkade områden men bör kunna gälla även för mycket glest befolkade områden.⁸
- Även i obebodda områden kan markutnyttjande läggas till grund för urminnes hävd enligt denna friare bedömning. Det gäller alltså även om avsaknaden av protester beror på att området har varit eller är obefolkat.⁹

³ Se a.a. p 147

⁴ Se a.a. p 147 a.a.

⁵ Se a.a. p. 148 och Nordmalingsdomen, NJA 2011 s. 109

⁶ Se Girjasdomen p. 149

⁷ Jfr a.a. p. 150

⁸ Jfr. a.a. p. 151

⁹ Jfr a.a. p. 152

- I det enskilda fallet kan upparbetandet av urminnes hävd till t.ex. jakt eller fiske hindras av att staten eller någon annan på ett tydligt sätt protesterar mot nyttjandet. Det gäller även när ett område är eller har varit obefolkat.¹⁰

Högsta domstolen om regeringsformens målsättningsstadgande och om folkrättens betydelse

När det gäller bedömningen av om en rättighet kan anses ha upparbetats av urminnes hävd eller sedvana har Högsta domstolen även gjort uttalanden om i vilken mån regeringsformens målsättningsstadgande i 1 kap. 2 § och folkrätten beaktas. Dessa uttalanden har haft betydelse för Högsta domstolens slutsatser om utrymme för en friare bedömning av urminnes hävd i förhållande till samiskt markutnyttjande.

I denna del kan noteras följande.

I 1 kap. 2 § sjätte stycket regeringsformen föreskrivs att det samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas.

Bestämmelsen är ett s.k. målsättningsstadgande. Det betyder att bestämmelsen ger uttryck för ett mål för samhällelig verksamhet. Den ger dock inte i sig upphov till några rättigheter för enskilda.

Regeringsformens målsättningsstadgande avspeglar i viss mån folkrättsliga principer om tillvaratagande av etniska minoriteters rättigheter.¹¹

I anslutning till konstaterandet att regeringsformens målsättningsstadgande inte i sig ger upphov till rättigheter uttalar Högsta domstolen:

- att regeringsformens målsättningsstadgande ändå kan få viss materiell betydelse vid sådan rättstillämpning där det är fråga om att väga olika faktorer mot varandra,
- att samernas intresse av att kunna vidmakthålla sin kultur, däribland renskötseln, vid en sådan avvägning ska tillmätas särskild vikt, och

¹⁰ Jfr a.a. p. 152

¹¹ Se a.a. p. 93 och 132

- att det framför allt är i sådana avvägningssituationer som en bestämmelse av detta slag kan få betydelse.¹²

När det gäller folkrättens avtal (traktat) konstaterar Högsta domstolen att svensk rätt bygger på den s.k. dualistiska principen. Det innebär att folkrättsliga regler inte har någon omedelbar effekt utan förutsätts tillämpas av domstolarna först sedan de har införlivats med nationell rätt. Enligt Högsta domstolen är det dock samtidigt naturligt att folkrättsliga principer ges betydelse vid tolkningen av gällande rätt, även om något införlivande genom lagstiftning inte har skett.¹³

Det kan noteras att Högsta domstolen i det hänseendet har konstaterat att sedvanerättsliga principer vid fastställande av sådana markrättigheter som avses i artikel 26 och 27 i FN:s deklaration om urfolks rättigheter har tillmätts särskild betydelse i internationell praxis. Enligt Högsta domstolen innebär detta att den sedvana som har tillämpats vid samernas utnyttjande av lappmarkerna måste beaktas vid prövningen av samiska markrättigheter.¹⁴

4.1.2 Upphörande av en rättighet grundad på urminnes hävd

Har en rättighet upparbetats genom av urminnes hävd krävs att den på ett eller annat sätt har upphört för att den inte längre ska gälla.

Högsta domstolen konstaterar att detta kan ske på tre sätt.¹⁵

1. Genom att berörda samer/samebyn har eftergett sin rätt.
2. Genom att rättigheten har utsläckts genom lag.
3. Genom att rättigheten har utsläckts genom expropriation.

Såväl en eftergift som ett utsläckande måste ha varit tydligt och definitivt.

¹² Se a.a. p. 92

¹³ Se a.a. p. 94

¹⁴ Se a.a. p. 131

¹⁵ Jfr a.a. p. 215

4.2 Befogenhet att upplåta jakt och fiske

4.2.1 Upplåtelser vid ensam jakt- och fiskerätt

Att en rätt att jaga och fiska tillkommer en viss person eller en viss grupp av personer innebär inte nödvändigtvis att personen eller gruppen ensam har rätt till jakten och fisket. Rätten kan vara delad med fastighetsägaren.

Frågan om rätten att jaga och fiska tillkommer en grupp ensam har betydelse för prövningen av om det finns en befogenhet att också *upplåta* rätten. Högsta domstolen uttalar i det hänseendet att om en hävdvunnen rätt utgör en ensamrätt, så får den normalt anses innefatta en befogenhet att upplåta rätten till andra.¹⁶

I fråga om ensamrätten innebär Högsta domstolens uttalanden följande.

- Kan det konstateras att en sameby har en på urminnes hävd grundad rätt att jaga och fiska, så kan detta under vissa förhållanden utesluta att fastighetsägaren har en motsvarande rätt.¹⁷
- Uppkomst av en ensamrätt bygger på utredning om konkurrerande markanvändning under den tid när hävden har upparbetats.¹⁸
- Om nyttjanderätten avser en tydligt angiven befogenhet på ett klart avgränsat område talar det vid bedömningen av urminnes hävd i traditionell form för en ensamrätt. Om nyttjanderätten däremot inte är tydligt avgränsad talar det mot att nyttjanderätten är en ensamrätt. Detta är dock enbart presumtioner. En prövning måste göras i varje enskilt fall.¹⁹
- En omständighet som pekar i riktning mot en ensamrätt är om det aktuella nyttjandet har varit det helt dominerande under mycket lång tid.²⁰

¹⁶ Jfr a.a. p. 160

¹⁷ Se a.a. p. 153–156

¹⁸ Se a.a. p. 155

¹⁹ Se a.a. p. 154

²⁰ Jfr a.a. p. 155

- I det enskilda fallet kan även nyttjarens behov av att råda över rättigheten vägas in. Även det förhållandet att den hävdvunna rätten har varit av stor betydelse för berörda samers försörjning kan vara ett särskilt skäl att betrakta rätten som en ensamrätt.²¹

4.2.2 Upplåtelser vid konkurrerande markanvändning

En hävdvunnen ensamrätt till jakt och fiske får alltså enligt Högsta domstolen normalt anses innefatta en befogenhet att upplåta rätten till andra.²²

Motsatsvis kan förekomsten av konkurrerande markanvändning indikera att jakt- och fiskerätten inte är så stark att den innefattar en befogenhet att upplåta rätten.²³

Om upplåtelser till andra har varit vanliga och godtagits av omgivningen talar det enligt Högsta domstolen för att en befogenhet att göra upplåtelser har uppkommit.²⁴

Finns det andra presumtiva rättighetshavare, t.ex. staten eller Ortsbor, som också har gjort upplåtelser i någon omfattning av betydelse så talar det förhållandet motsatsvis emot att samebyns rätt till jakt och fiske ger samebyn en rätt att ensam råda över nyttjandet genom upplåtelser.²⁵

²¹ Jfr a.a. p. 156

²² Jfr a.a. p. 159

²³ Jfr a.a. p. 159

²⁴ Jfr a.a. p. 158

²⁵ Jfr a.a. p. 158

5. Högsta domstolen om bevisfrågor

Redogörelsen ovan handlar om rättsliga utgångspunkter för vad som krävs för att upparbeta rättigheter genom urminnes hävd. En annan fråga rör vilket underlag som kan användas för bedömningen av dessa förhållanden.

I det hänseendet kan det inledningsvis noteras att det i en förlikningsbar tvistemålsprocess (ett s.k. dispositivt mål) ligger på parterna att lämna in den bevisning de vill åberopa till domstolen. I Girjas målet har det inneburit att Girjas sameby haft att lämna in det underlag som byn anser visar att samer i området genom historien har upparbetat en ensamrätt till upplåtelse av jakt och fiske genom urminnes hävd.

På motsvarande sätt har Justitiekanslern haft att redovisa underlag till stöd för sin inställning att staten har agerat på ett sätt som förhindrat uppkomsten av en rätt genom urminnes hävd, eller att denna rätt i vart fall har utsläckts.

I en utredning finns inte på motsvarande sätt några parter. Det är i stället kommittén som har att ta ansvar för det underlag som kommittén bygger sina slutsatser på, även om inhämtandet av historiskt material kan ske med hjälp av t.ex. sakkunniga och experter.

Högsta domstolen har dock gjort ett antal uttalanden om kraven på bevisningen som kommer att vara av betydelse för den värdering som kommittén har att göra av det underlag som kommittén hämtar in.

5.1.1 Vilka krav kan ställas på bevisningen?

I denna del tar Högsta domstolen sin utgångspunkt i att Girjas sameby representerar ett urfolk. Vidare uttalar att domstolens bedömning är beroende av svårutredda äldre förhållanden. Ytterligare försvårande är enligt Högsta domstolen att samernas historia länge inte fanns dokumenterad i några samiska skriftliga källor. Högsta domstolen konstaterar att staten har haft väsentligen större möjligheter att dokumentera äldre förhållanden.²⁶

Högsta domstolen uttalar att en viss bevislättning därför är nödvändig för att samer ska ha rimliga möjligheter att tillvarata de rättigheter som kan vara knutna till traditionella samiska områden.²⁷ Innebörden är bl.a.

²⁶ Se a.a. p. 162

²⁷ Se a.a. p. 162

- att det får godtas att vissa ofullständigheter i utredningen om förhållandena under en viss tidsepok på det område som ska prövas fylls ut genom rimliga antaganden,
- att dessa kan grundas främst på vad som är känt om förhållandena i andra delar av de samiska traditionella områdena eller under näraliggande tidsepoker,
- att det inte kan krävas att det genom utredningen preciseras vilka enskilda individer som har upparbetat en rätt till jakt och fiske, och
- att det inte kan krävas en precisering av hur i äldre tider upparbetade rättigheter har gått över till kommande generationer.²⁸

5.1.2 Hur ska bevisningen värderas?

Högsta domstolen gör också ett antal uttalanden om hur man ska gå till väga vid själva värderingen av den bevisning som ska bedömas.

I det hänseendet konstaterar Högsta domstolen inledningsvis att dokumentation av äldre förhållanden ofta består av handlingar från domstolar och administrativa myndigheter.²⁹ Det innebär enligt domstolen

- att det finns skäl att räkna med att dessa handlingar inte innehåller någon information om förekommande samiska sedvanor, eller att dessa återges på ett bristfälligt eller felaktigt sätt,
- att man måste räkna med att i synnerhet material från administrativa myndigheter kan ha påverkats av en benägenhet hos dessa att tolka oklara rättslägen till statens fördel, t.ex. för att tillgodose fiskala intressen (dvs. statens intressen), och
- att handlingarna därför inte alltid ger en rättvisande bild av rättsutvecklingen, vilket manar till försiktighet vid bedömningen.³⁰

När det gäller forskningsmaterial konstaterar Högsta domstolen att det finns betydande meningsskiljaktigheter inom den forskning som under det senaste

²⁸ Se a.a. p. 163

²⁹ Se a.a. p. 164

³⁰ Se a.a. p. 164

seklet har bedrivits om Lapplands historia. Meningsskiljaktigheterna handlar bl.a. om vilka rättigheter samerna har förvärvat genom historien. Högsta domstolen uttalar att detta ger anledning till försiktighet vid värdering av forskningsmaterial.³¹

Material som i första hand tar sikte på ett visst område och andra tidsperioder bör kunna tillmätas betydelse vid bedömningen av ett annat område.³² Avseende värderingen av sådant material uttalar Högsta domstolen

- att det är nödvändigt att beakta de skillnader som kan finnas mellan olika områden, mellan olika grupper av samer och mellan olika tidsperioder,³³ och
- att vad som gäller om markanvändning och om samers sedvanor i utpräglade skogsregioner till exempel inte behöver gälla för markanvändningen och sedvanorna i fjälltrakterna.³⁴

Högsta domstolen pekar också ut några förhållanden som ansågs vara särskilt betydelsefulla i målet.

- Girjas samebys område tillhör de mest avlägsna delarna av Lappland. Dit måste svensk maktutövning antas ha nått senare än på annat håll.³⁵
- Konkurrensen mellan samers och andra folkgruppers intressen har också sannolikt varit mindre än i andra delar av Lappland.³⁶

³¹ Se a.a. p. 167

³² Se a.a. p. 166

³³ Se a.a. p. 166

³⁴ Se a.a. p. 166

³⁵ Se a.a. p. 166

³⁶ Se a.a. p. 166

6. Högsta domstolens bedömning

6.1 En upplåtelse rätt grundad på urminnes hävd vid mitten av 1700-talet

Vid prövningen av urminnes hävd var Högsta domstolens första frågeställning alltså om Girjas sameby vid något tillfälle genom urminnes hävd har upparbetat en rätt att råda över jakten och fiske inom byns åretruntmarker (se avsnitt 4).

Högsta domstolens slutsats var att det i vart fall i mitten av 1700-talet hade utvecklats en rätt för enskilda samer att råda över jakten och fisket inom Girjasområdet.³⁷

Bedömningen grundas på

- att samerna under lång tid, kontinuerligt och utan protester från vare sig kronan eller andra hade utövat jakt och fiske på området,
- att detta brukande hade varit helt dominerande i förhållande till jakt- och fiskeutövning av andra,
- att brukandet hade varit förenat med upplåtelser av jakt och fiske, och
- att samernas rätt att göra sådana upplåtelser inte hade ifrågasatts.³⁸

Det kan noteras att Högsta domstolen också uttalar att det förhållandet att staten gjort gällande att lappmarkerna utgjorde kronans egendom får anses sakna betydelse. Att staten framställt äganderättsanspråk kan enligt Högsta domstolen inte i sig anses ha inneburit att staten protesterade på ett sätt som skulle kunnat hindra uppkomsten av jakt- och fiskerätt på grund av urminnes hävd.³⁹

³⁷ Se a.a. p. 205

³⁸ Se a.a. p. 205

³⁹ Se a.a. p. 204

6.2 Staten har inte därefter agerat så att rätten har upphört

Har en rättighet upparbetats av urminnes hävd krävs, som framgått av avsnitt 4.1.2, att den vid något tillfälle på ett eller annat sätt har upphört för att den inte längre ska gälla.

I detta hänseende konstaterar Högsta domstolen att det inte funnits något i målet som tyder på att de samer som vistades på området eftergav rådigheten över jakten och fisket.⁴⁰

När det gäller utsläckande genom lag eller expropriation konstaterar Högsta domstolen att kronans agerande under 1700- och 1800-talen i och för sig på flera sätt innebar att samernas rådighet över området ifrågasattes.⁴¹

Högsta domstolens slutsats är dock att detta inte innebar ett sådant tydligt och definitivt ianspråktagande av samernas jakt- eller fiskerätt som hade krävts för att de redan etablerade rättigheterna skulle upphöra.⁴²

6.3 Rätten att upplåta jakt och fiske tillkommer samebyn

Högsta domstolens bedömning innebär att Girjas samebys rättigheter, däribland att upplåta jakt och fiske, får anses ha kvarstått vid tillkomsten av 1886 års renbeteslag.⁴³

Genom denna lag kom de jakt- och fiskerättigheter som samer hade att övergå till medlemmar i samebyar. Högsta domstolens dom innebär också att rätten att göra upplåtelser numera får anses tillkomma samebyn.⁴⁴

6.4 Kort om innebörden av att inneha en rätt grundad på urminnes hävd.

En rätt att upplåta jakt och fiske som grundar sig på urminnes hävd omfattas av regeringsformens och Europakonventionens egendomsskydd. Vad detta innebär utvecklas i PM 4.

⁴⁰ Se a.a. p. 216

⁴¹ Se a.a. p. 217

⁴² Se a.a. p. 217

⁴³ Se a.a. p. 218–219

⁴⁴ Se a.a. p. 220–221

7. Något om hur kommittén kan förhålla sig till Högsta domstolens dom och underlag för domen

Som har framgått gör Högsta domstolen i Girjasdomen flera uttalanden av allmän karaktär som kommittén har att utgå från vid sina bedömningar. Det gäller t.ex. utgångspunkter vid prövningen av urminnes hävd, förutsättningar för att en rätt av urminnes hävd ska upphöra och frågor om bevisvärdering.

Därutöver kan konstateras att Högsta domstolen har haft en mycket omfattande bevisning att ta ställning till i Girjasålet. I flera delar handlar denna bevisning om förhållanden som har gällt för lappmarkerna i stort, dvs. i hela Lappland.

Enligt sekretariatets uppfattning bör kommittén – i sitt arbete med det första delbetänkandet – kunna utgå från Högsta domstolens redogörelser för de historiska förhållandena inom renbetesområdet. Högsta domstolens bedömningar behöver då inte omprövas om inte särskilda skäl framkommer. Tids- och kostnadsaspekter kan anföras för en sådan ordning. Ny eller kompletterande utredning behöver alltså enligt sekretariatet som utgångspunkt inte inhämtas i dessa delar.

Kompletterande utredning kan däremot behöva inhämtas när det gäller förhållanden som Högsta domstolen har tillmätt betydelse för det specifika området. Detta gäller inte minst områden nedom odlingsgränsen och områden utanför lappmarkerna. Såvitt avser renbetesfjällen bör viss ledning kunna hämtas i den s.k. Skattefjälldomen från 1981, med beaktande av att nya forskningsresultat kan ha tillkommit efter domen.

Om kommittén ska kunna presentera ett förslag inom den tid som getts för första delbetänkandet kan också konstateras att viss schablonisering kommer att krävas vid bedömningen av olika områden. I den mån slutsatserna i någon del efter en djupare analys behöver justeras kommer det dock finnas utrymme för det inom ramen för slutbetänkandet. Det ligger inom ramarna för kommitténs uppdrag i den delen, eftersom de lagförslag som lämnas i första delbetänkandet ska gälla tillfälligt tills en ny permanent lag är på plats.